

Idilli gyerekkor, történelmi traumákkal

Törőcsik Joachimék családi élete példa volt

A Kurázi mama szünetében kopogtattam Törőcsik Mari öltözőjének ajtaján 1980-ban a győri Kisfaludy Színházban. Bemutatkoztam, átadtam a gyerekeinek szánt édességet, gratuláltam, adtam-kaptam két puszit (koronavírusnak még híre-hamva sem volt). Azóta szinte nem volt olyan találkozásunk, amikor ne beszélt volna az édesanyjáról, a családjáról, a szülőhelyéről (ahol egykori pajtásait is megismerhettem), velemi otthonukról.

„Első osztályosok voltunk. Már javában benne jártunk a tanévben, amikor, azt hiszem, az édesanyja behozta az akkor még alig hatéves Mariant az osztályba azzal: unja magát otthon, nincsenek játszópajtásai, s ha úgy néha eszébe jut, hogy eljönne az iskolába, eljöhet-e? Tehát nem íratja be, csak úgy bejön, hogy teljen rajta

A nagyapjáék gazdálkodtak. Övék volt a mozi, a szikvízgyár, a fűszerüzlet, a kocsmá. Jómódúak voltak. Egy utcában laktunk, éjjel-nappal együtt voltunk. Arra is emlékszem, amikor az iskolában a Nyilas Misit játszotta; a Jucóka néni, az édesanyja tanította be az előadást. Mindent el tudott játszani már akkor is.”

És valóban, már gyerekként biztos volt, hogy színésznő lesz.

„A Hunnia Filmgyár kapujában állok... Megjelent az újságban, hogy Úttörők címmel filmet forgat Makk Károly, tíz-tizennégy éves korig fiúk-lányok jelentkezhetnek. Hát, én rögtön... – mesélte Törőcsik Mari. – El se tudtam képzelni, föl se tudtam fogni, vajon hogy lehet valaki színész. Jellemző rám, hogy verssel készültem, Petőfi Sándor: Szeptember végénnel (nevet). Bementem. Az udvarig jutottam. Egy magas férfi megfogta az államot, fölemelte, jobbra-balra forgatta, azt monda: menjen el! Ő volt Koza Dezső asszisztens – aki később jó barátom lett. A film végül nem készült el, mert nem engedték megcsinálni a Karcsinak, nyilvánvalóan nem úttörőset készített volna, hanem belerakott volna kis humort meg ezt-azt. Utólag nagyon örülök, mert tájszólásban beszéltem, mindenki kiröhögött volna, elment volna a kedvem, sose lettem volna színésznő.”

Az anyja várta odakint – folytatta a történetet –, látta, mennyire kétségbe van esve. Ne búsulj kislányom, kimegyünk a Vidám Parkba! – vigasztalta. És kimentek, fölült mindenre a lányával, hogy felvidítsa.

„Csak a hullámvasútra nem, mert abba sose mertem beleülni. Végül is nevetőssé sikerült a nap. Majdnem lekéstük a vonatot. Anyám azt érezkeltette velem, hogy több is volt Mohácsnál.”

A szintén pélyi Kácsor Vera arra emlékszik, hogy Törőcsik mindenhol azt nyilatkozta, sosem volt szép:

– Pedig nagyon szép volt! – kontráz. – Volt náluk otthon egy babaszoba, egy része üzlet volt, oda lehetett menni; játékból bevásárolni. A szalonjukban volt egy hatalmas zongora, akik ott voltunk, mind klimpíroztuk.

Aztán jött a háború, és a Törőcsik család idillje is széthullott.

„Egy katona hozta a hírt apám bajtársától, hogy édesapánk meghalt – emlékezett vissza a színésznő. – Anyámnak gyönyörű, vörös haja volt, ami aztán csomókban hullt ki. Nem kopaszodott meg, csak erősen hullott a haja. Amikor később visszajött, sokkal világosabb vörös lett. Nem hit-



Együtt a Törőcsik család

az idő – mesélte 2005-ben Törőcsik Mari egykori pélyi iskolatársa, Várkonyi Rózi (Tolnai Gézané). – Eljött az első nap, aztán mindennap, úgyhogy ugyanúgy bizonyítványt kapott, mint mink. Én mellém ültette a nagyságos asszony, és negyedik korunkig mindig egymás mellett ültünk. Nagyon szerettem. Sokszor kicseréltük egymással a tízórainkat, ő ette az enyémet, én meg az övét.”

Rózsika ekképp jellemezte a Törőcsik családot: „Az intelligenciához tartozott, apja (Törőcsik Joachim – SzP) iskolaigazgató volt, anyja háztartásbeli (eredeti foglalkozása tanítónő – SzP).

te el, hogy meghalt az apám. Megfogadta, hogy amíg haza nem jön, nem gyújt rá. Karácsony előtt (1946-ban – SzP) takarítottuk a templomot; mivel kicsi voltam és könnyű, álltam az oltáron, mostam le. Valaki futott be a templomba, hogy jön az igazgató úr! Leugrottam és rohantam... Anyám kis kosárkát hordott a karján, állandóan napraforgómagot pattogatott a cigaretta helyett. Egyik karján Melinda húgom, másik karján a kosár. Ott állt, mi meg futottunk apám elé... Amikor aztán apám cigarettával kínálta, azt mondta, hogy soha többé nem mer rágyújtani. Nem is gyújtott rá, pedig erős dohányos volt.”

Nem sok időre tértek vissza a nyugodt hétköznapiak. Mészáros József-né Malvinka arról beszélt Heves városában még 2005-ben, hogy a párja családja Pélyen, a Tarnaszentmiklósi utcában, Marikáék szomszédja volt. Marikáék pedig családtagként kezelték Jóskát, testvérként szerették.

– Töröcsik Joachimék családi élete példa volt. Mindent megtettek a községért – meséli. – Színdarabokat rendeztek, szombaton és vasárnap mozi volt, utána bál. Jucóka néni tanította a lányokat főzni, a lelke volt a falunak. Soha nem felejtem el aszpikkal leöntött hidegtálat, kávé- és diótortáját. Sajnos, az államosítás után kuláknak minősítették, B-listázták, tönkretették őket. Amikor a végrehajtó kiment hozzájuk, elsírta magát, amikor a zongorára került a sor. Könyörgött, hogy legalább azt ne vigyék el, mert ez a Mari gyerek olyan tehetséges. A család Erdőtelekre került, Marikát fölküldték Budapestre. Amikor a férjem meghalt, Marika arra kért, hogy ne mondjam meg a szomorú hírt az édesanyjának, ezt ő magára vállalja, mert Jucóka néni is annyira szerette, mint a saját fiát.

1999 nyarán az édesanyjával is találkozhattam.

El se tudtam képzelni, föl se tudtam fogni, vajon hogy lehet valaki színész



Hírdetés

Tisztelt Előfizetők!

168 ÓRA
HÖZELTETI HETILAP

Szabadsága idején se mondjon le a 168 Óráról!

Kérjen díjtalan címátirányítást!*

(+36-70) 442-4100
elofizetes@168ora.hu

*minimum egy hónap

Éppen függönyt varrt a veleimi ház egyik csendes zugában. Beköszöntünk hozzá Benkő Sándor fotós kollégámmal. Szeretetteljes, megértő mosollyal nyugtázta, hogy kis időre félrevonulunk a leányával az utcai szobába. Beszélgetni. Róla is.

„A kedvenc ételém anyám sonkás tésztája volt. Soha többé nem tudják azt úgy elkészíteni... – mesélte Mari. – Meggyúrta a tésztát, összevágta a házi sonkát, ügyelt rá, hogy legyen benne kis zsíros is. Volt egy olyan edénye, amiben ezt ösz-

szekeverte a megfőzött tésztával. Betette a sütőbe. Miután kész volt, kifordította, mint egy tortát. Abból vágott. Most is összeszalad a nyál a számban. És senki nem tudott olyan kocsonyát főzni, mint nagyanyám, s az ő rétese tényleg rétes volt. Nem olyan, hogy van réteslap és töltelék; mert akkor az ember csak tölteléket eszik, nem? Volt benne kis túró vagy kis mák, lekvár, vagy nem is tudom, mi. De az volt, ami. Egyetlenegyszer Pesten, a Domus Áruház Lehel úti részénél lévő kis boltban kaptam ugyanolyan rétest. Mondom az illetőnek: ember, ilyen csodálatos rétest ma Magyarországon nem csinálnak, nyisson üzletet a belvárosban! Azt feleli: akkor nem lesz ilyen, mert ezt én sütöm. Akkor többet kell csinálni. Én csak itt tudok maradni, ebben a kis üzletben.”

Az anyjáról még azt is mondta: kivétel nélkül mindenkihez kedves volt.

„Mikor főzött, két lány segédkezett – ugrott be erről még egy történet. – Ő irányított: ezt kavarjátok, ezt így szeretném! Egyszer igen nehéz munka adódott, már nem emlékszem, hogy mi. A két lány szólt anyámnak: tekintetes asszony, ne tessék haragudni, de ezt mi nem tudjuk megcsinálni, kérjük, hogy erre, legyen szíves, keressen valaki más! Rengeteg cigány nép élt mifelénk, volt cigánysor. Tapasztó Sári nevű cigánylányra bízta anyám a feladatot, aki tökéletesen el is végezte azt. Ezután anyám meghívta őt feketézni. Így, szó szerint, ahogy most mondom. Igen ám, de Tapasztó Sári kifakadt: mit tetszik képzelni rólam, feketézni hívni, engem...? Hja, hogy kávára? Azt igen, azt elfogadom. Erre anyám: de nem itt a konyhában, hanem a szobában! Ne tessék mondani! – így Sári. De bizony, az én anyám a szobába invitálta. Biztatta: nyugodtan vegyen csak annyi cukrot, amennyit kíván. Sári pedig elképedt: az meg hogyan néz ki, hogy a tekintetes asszony szolgál ki engem? Anyám: most maga a vendég! Tapasztó Sári mélyen sóhajtott: hogy ez milyen finom! Legközelebb, amikor összefutottak az utcán, kérdi Sári: tekintetes asszony, mikor kávézunk legközelebb? Anyám: várjon csak, a jövő kedden délelőtt ráérek, szabad leszek, szeretettel várom! Hát, így is lett.”

Az egész településen harmonikus volt az együttélés cigányok és magyarok között. Volt egy cigányzenekar is, amelyik a megye legnagyobb báljaiba meg esküvőkre, lagzikba járt. De persze nem mindenki tudott muzsikálni.

„Volt a Tisza-parton egy fás rész, amit nekik adott oda a falu, úgy ettől mondjuk, eddig – kezével mutatta-érezkeltette is Marika. – Csodálatos bútorokat, ebédlőasztalokat, foteleket készítettek. S amikor ezt látták a falubeliek, akkor azt mondták, hogy a fasort meghosszabbítjuk, s aztán kijelöltek egy újabb részt számukra. Mindenki dolgozott és mindenki boldog volt.”

/ Szenkovits Péter

